

یادداشت

ادبیات و سیاست

فاطمه خادم شیرازی

کارشناس مسائل سیاسی

ادبیات همواره یکی از مهم‌ترین ابزارهای بازتاب و نقد مسائل اجتماعی و سیاسی بوده است. نویسنده در بطن جامعه زندگی می‌کند و نمی‌تواند از وقایع پیرامون خود، از تحولات تاریخی، از رنج‌ها و امیدهای مردم جدا باشد. زمانی که موضوعات سیاسی «زیر پوست» زندگی نویسنده نفوذ می‌کنند و او را نگران می‌کنند، پرسش مهمی مطرح می‌شود: چگونه می‌توان از این نگرانی نوشت، بی‌آن که گرفتار لفاظی‌های عقیم، ذهنیت خشک و گفتمان‌های سلطه‌گرا نه شد؟ این پرسش، معادله‌ای پیچیده و خطرناک را در رابطه میان ادبیات و سیاست به وجود می‌آورد؛ رابطه‌ای که میان واقعیت‌های تلخ و زیبایی‌های ادبیات گام برمی‌دارد و هر لحظه ممکن است به دام شعارزدگی بیفتد. ادبیات سیاسی زمانی قدرت خود را نشان می‌دهد که نویسنده بتواند میان سه نقش مهم تعادل ایجاد کند: ناظر بودن، معترض بودن، و هنرمند بودن. این تعادل نیازمند مهارتی پیچیده است. نویسنده باید بتواند واقعیت سیاسی را ببیند، از آن تأثیر بپذیرد و به آن واکنش نشان دهد، اما از شعار دادن، لفاظی و تقلید خشک از زبان سیاستمداران بپرهیزد. ادبیات تنها زمانی زنده و ماندگار می‌ماند که از «اقتدار گفتمان جزم‌اندیشانه» فاصله بگیرد. چنین گفتمانی، که هدفش کنترل و هدایت افکار است، نه با روح ادبیات سازگار است و نه با ذات هنر به عنوان فرآیندی برای آزادسازی ذهن و تخیل. شعارهای سیاسی، که در تلاش برای نشان دادن حقیقت غالب‌با سادسازی افراطی همراه هستند، ادبیات را به یک پیام تبلیغاتی تقلیل می‌دهند. نویسنده‌ای که می‌خواهد درباره سیاست بنویسد، نباید در دام این شعارها گرفتار شود. او وظیفه دارد پیچیدگی، تناقض‌ها و لایه‌های مخفی سیاست را بازگو کند. به جای تکرار کلیشه‌ها، باید به سوال‌ها بیندیشد: چرا این وضعیت پیش آمده؟ چه کسی مسئول است؟ چگونه می‌توان از وجودی بحرانی و اجتماعی رهایی یافت؟ ادبیات در برابر این لفاظی‌ها مقاومت می‌کند زیرا ما مورث اصلی‌اش را ندانازی گفت‌وگو و ایجاد دغدغه است، نه ارائه جواب‌های از پیش تعیین شده. یکی از خطرهای بزرگ نوشتن درباره سیاست در ادبیات، گرفتار شدن در اقتدار ساختارهای ایدئولوژیک است. این ساختارها می‌توانند به شکلی ظریف و نامحسوس بر نویسنده فشار آورند تا متن خود را در چارچوب باورهای خاص تنظیم کند و نوشتار او را به ابزاری برای پیشبرد یک گفتمان خاص تقلیل دهد. چنین گفتمانی، ادبیات را از قدرت خلاقانه‌اش محروم می‌کند و آن را به کالایی تبلیغاتی، تکراری و تهی از تخیل تبدیل می‌کند. تئور نوشتار، همان حذف آزادی، حذف فردیت و حذف حق انتخاب در روایت ادبی است. نویسنده‌ای که به این امر تن دهد، عملاً روح ادبیات را قربانی کرده و اثر او تبدیل به یک ابزار می‌شود که نه حقیقت را بیان می‌کند و نه مرد را به اندیشیدن دعوت می‌کند. اما چگونه نویسنده می‌تواند در میان میدان نبرد باسد، بدون آن که به گفتمان‌های از پیش تعریف شده تسلیم شود؟ پاسخ در دو چیز است: صداقت و خلاقیت. صداقت به نویسنده امکان می‌دهد که خود را از تأثیرات و فشارهای بیرونی پاک کند و وضعیت موجود را آن‌گونه که هست ببیند، نه آن‌گونه که به او دیکته می‌شود. خلاقیت ابزار او برای کشف راه‌هایی جدید است، راه‌هایی که به دور از تکرار و تقلید، حقیقت سیاسی را در قالبی انسانی و هنری بازگو کنند. برای نمونه، احمد محمود در «همسایه‌ها» زندگی سیاسی و اجتماعی را با دقتی موشکافانه روایت می‌کند اما هرگز از چارچوب خلاقیت ادبی خارج نمی‌شود. شخصیت‌های او واقعی هستند، بی‌آنکه به نمادهای ایدئولوژیک تبدیل شوند. همین امر درباره محمود دولت‌آبادی در «کلیدر» و سایر آثار وی صادق است؛ در حالی که در میدان نبرد اجتماعی قرار دارد، هرگز به گفتمان از پیش تعریف شده یا لفاظی‌های تبلیغاتی تبدیل نمی‌شود. ادبیات سیاسی زمانی موفق است که بتواند رابطه‌ای میان فردیت و جریان‌های جمعی ایجاد کند. نویسنده باید به شیوه‌ای بنویسد که هم فردیت شخصیت‌ها و هم جمعیت جامعه به تصویر کشیده شود. او نباید جامعه برمی‌دارد. برای مثال، در رمان‌های صادق چوبک، ما با زندگی‌های شخصی و روزمره‌ای روبه‌رو می‌شویم که در عین حال وضعیت اجتماعی و سیاسی دوره خاصی را آشکار می‌کنند. داستان‌های او پر از لحظات ساده اما تعیین‌کننده هستند؛ لحظاتی که نه شعار می‌دهند و نه از چارچوب ادبی بودن خارج می‌شوند. نویسنده‌ای که می‌خواهد درباره سیاست بنویسد، باید به یاد داشته باشد که ادبیات هنر است، نه ابزار. هنر سیاسی تنها زمانی موفق خواهد بود که اصالت خود را حفظ کند. چنین نویسنده‌ای نباید برای «توجیه» یا «تبلیغ» بنویسد، بلکه باید برای بیان حقیقت به همان شکلی که آن را درک می‌کند، دست به قلم شود. گریز از شعارزدگی، فاصله گرفتن از ساختارهای جزم‌گرا و تعهد به نوشتاری صادقانه و خلاقانه، رمز موفقیت ادبیات سیاسی است؛ ادبیاتی که بتواند در عین نقد وضعیت موجود، زیبایی و پیچیدگی تجربه انسانی را زنده نگه دارد. این همان «معادله خطرناک» است که ادبیات و سیاست را در پیوندی نزدیک، اما حساس و شکننده نگه می‌دارد.

ویژه

اسلامی:

باتمام وجود از بنیان‌های صنعت هسته‌ای کشور پاسداری خواهیم کرد

آرمان ملی:معاون رئیس جمهور، شاه‌گاه جمعه میزبان سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه کشورمان و اعضای نهاد بین‌المللی پی‌وگاش بود. در همین زمینه، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران پیرامون این دیدار و گفت‌وگوهای انجام گرفته در صفحه شخصی خود با ابزار خرسندی از فرصت به وجود آمده برای میزبانی از این نشست، تأکید کرد: «این نشست فرصتی را فراهم کرد تا ضمن ارائه و معرفی دستاوردهای صلح‌آمیز کشورمان مان در حوزه هسته‌ای، زمینه گفت‌وگو و تبادل نظر با اعضای این نهاد بین‌المللی فراهم شود. در جریان این دیدار، خاطره نیم‌قرن تلاش بی‌وقفه دانشمندان و پیشگامان سازمان انرژی اتمی ایران در اذهان زنده شد. اسلامی در پایان گفت: ما با اتکا به دانش بومی و توان داخلی، به دستاوردهای افتخارآفرین در این حوزه راهبردی دست یافته‌ایم و همچنان با تمام وجود از بنیان‌های صنعت هسته‌ای کشور پاسداری خواهیم کرد. جهان به‌خوبی آگاه است که اراده ایرانیان هرگز سست نخواهد شد.

رهبر انقلاب:

سخنان ترامپ در سفر به منطقه

مایه سرافکندگی گوینده است

الگوی ترامپ برای کشورهای عربی یقیناً شکست خورده است

جهش‌های بزرگ تر نه تنها مخالف عدالت نیست بلکه عین عدالت آموزشی است

آرمان ملی: رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار هزاران تن از معلمان و فرهنگیان، چهره‌نگاری شایسته از معلم و ایجاد تصویری جذاب، با نشاط و دوست‌داشتنی از معلم در افکار عمومی را ضروری و نیازمند کار هنری و رسانه‌ای دستگاه‌های مسئول دانستند و با نادرست خواندن دیدگاه‌هایی

حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای همچنین با اشاره به اظهارات اخیر رئیس جمهور آمریکا، ادعای او در خصوص برقراری صلح از طریق قدرت را دروغ خواندند و با اشاره به تلاش دولت آمریکا برای تحمیل الگویی به کشورهای عربی که لازمه آن وابستگی مستمر به آمریکا است، افزودند: مطمئناً این الگو شکست خورده است و به همت ملت‌های منطقه هم آمریکا از این منطقه خواهد رفت و هم غده سرطانی رژیم صهیونی که مایه فساد و جنگ و اختلاف است، ریشه‌کن خواهد شد. ایشان تأکید کردند: جمهوری اسلامی به قدرت خود اضافه خواهد کرد و به کوری چشم دشمنان، به پیشرفت‌های چندین برابری دست خواهد یافت. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای در ابتدای سخنان خود، هدف از این دیدار را قدردانی از معلمان و تکریم جایگاه معلم دانستند و با تأکید بر اینکه هر مقدار هزینه در بخش آموزش در واقع سرمایه‌گذاری برای آینده کشور است، افزودند: خوشبختانه رئیس جمهور محترم به مسائل آموزش و پرورش اهتمام ویژه‌ای ابراز می‌کنند و وزیر محترم نیز از مدیران برجسته و آشنا با مسائل این دستگاه است. ایشان تحقق اهداف و افکار خوب را در گرو پیگیری مجدانه آنها دانستند و در ادامه به بیان چند نکته درباره معلمان پرداختند. رهبر انقلاب، گرمی داشت طیف اعم از مساعدت‌های معیشتی تا ساخت تصویری مبتکرانه و زیبا، با نشاط و دوست‌داشتنی از معلم در افکار عمومی را وظیفه‌ای مهم برشمردند و افزودند: نتیجه گرمی داشت معلم و چهره‌نگاری از آن باید به‌گونه‌ای باشد که جامعه، معلم را شخصیتی جذاب، فعال، پر تلاش، با افتخار و سرافراز ببیند و شغل معلمی در صدر فهرست مشاغل مورد علاقه جوانان قرار گیرد. ایشان چنین تصویرسازی از معلم را نیازمند کار رسانه‌ای و هنری همچون تولید کتاب‌های داستانی، فیلم و پویانمایی دانستند و گفتند: انجام این کارها بر عهده دستگاه‌های تبلیغاتی همچون صداوسیما و وزارت ارشاد است که البته آموزش و پرورش باید این کار را دنبال کند. رهبر انقلاب در بیان نکته‌ای دیگر، وجود درک درست از اهمیت فعالیت و کار آموزشی معلمان را ضروری دانستند و افزودند: معلم فقط آموزش دهنده کتاب درسی نیست بلکه اخلاق، رفتار، نحوه حضور در کلاس و کیفیت تدریس و ویژگی‌های شخصیتی او همچون تواضع یا تکبر و نشاط یا سرخورگی، برای دانش آموز شخصیت‌ساز و دروا حتی بیش از پدر و مادر انگذار است و اگر معلم با این درک و فهم سر کلاس حاضر شود، از گفتار و رفتار خود مراقبت ویژه‌ای خواهد کرد. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای در بیان نکته‌ای دیگر با تأکید بر اهمیت دانشگاه فرهنگیان و مراکز تربیت معلم گفتند: این دانشگاه متعلق به آموزش و پرورش است و برخی نظرات درباره الحاق آن به دستگاه‌های دیگر به مصلحت نیست. ایشان با اشاره به ضوابط تعیین شده در دوره شهید رئیسی برای ورودی‌های این دانشگاه تأکید کردند: نگذارید آن ضوابط تضعیف شود چرا که کیفیت این دانشگاه باید به‌گونه‌ای باشد که ساخت معلم تراز و مورد نیاز از آن قابل تحقق باشد.

یکشنبه

۲۸ ۰۲ ۱۴۰۴

۲۰ ذی القعدة ۱۴۴۴ یا ۱۸ می ۲۰۲۵

در خصوص برون سپاری برخی وظایف آموزش و پرورش، تأکید کردند: ساختار جدید آموزش و پرورش باید به‌گونه‌ای طراحی و متحول شود که نتیجه آن، تربیت نسلی عالم، با ایمان، ایران دوست، اهل کار و تلاش و امیدوار به آینده باشد.

رهبر انقلاب در بخش دیگری از سخنانشان به بیان چند نکته درباره آموزش و پرورش پرداختند. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای در بیان نکته اول با تأکید بر اینکه آموزش و پرورش نهادی حکومتی و وابسته به دولت است، وظیفه دولت اسلامی را ارتقاء علمی، فنی، حرفه‌ای و ایمانی دانش آموزان خواندند و افزودند: اینکه گاهی در گوشه و کنار و حتی در خود وزارتخانه، رزمه‌هایی مبنی بر سپردن بخش‌هایی از آموزش و پرورش به خارج از آن مطرح می‌شود به معنی ایجاد نوعی ملوک‌الطوایفی و کاری غیرقابل قبول است. ایشان با اشاره به مخالفت قاطع خود با درخواست‌های برخی مسئولان ارشد سابق برای انجام این کار به بهانه هزینه‌های زیاد آموزش مورد تأکید بوده است البته عدالت آموزشی به معنی غفلت از استعداد‌های برتر نیست و توجه به پدیده‌ای همچون سمپاد و کمک به جوانان با استعداد برای جهش‌های بزرگ‌تر نه تنها مخالف عدالت نیست بلکه عین عدالت آموزشی است. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای در بیان نکته پایانی از مسائل مربوط به آموزش و پرورش، به غفلت از معاونت پرورشی و حذف آن در گذشته با استدلال‌های غلط اشاره کردند و افزودند: خوشبختانه اکنون به مسائل پرورشی توجه خوبی وجود دارد که باید کارها در این زمینه به بهترین وجه دنبال و انجام شود. ایشان در سخنانشان با اشاره به اظهارات رئیس جمهور آمریکا در سفر اخیر به منطقه، خاطرنشان کردند: بعضی از حرف‌های رئیس جمهور آمریکا در این سفر آن قدر سطح پایین و مایه سرافکندگی گوینده، آن و ملت آمریکا است که با سلاطین جواب دادن نیست. رهبر انقلاب بخشی از اظهارات ترامپ را مبنی بر اینکه می‌خواهد از قدرت برای صلح استفاده کند، دروغ خواندند و افزودند: او دولت‌های آمریکایی از قدرت برای صلح استفاده کرده‌اند؟ آنها از قدرت برای قتل عام غزه و جنگ افروزی در هر جای ممکن و حمایت از مزدوران خود استفاده کرده‌اند. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای استفاده از قدرت برای صلح و امنیت را ممکن دانستند و گفتند:

◀ عدالت آموزشی به معنی غفلت از استعداد‌های برتر نیست

حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای با تأکید بر اینکه ساختار آموزش و پرورش باید در جهت تربیت علمی، فرهنگی و ایمانی دانش آموزان باشد، ساختار کنونی را در این زمینه کارآمد ندانستند و افزودند: یکی از وظایف دولت در برنامه هفتم پیشرفت، طراحی ساختار جدید سازمانی آموزش و پرورش است که ضروری است این کار را بر رویکرد تحولی و متناسب با نیازها به بهترین وجهه دنبال شود. رهبر انقلاب، ترمیم سند تحول آموزش و پرورش و جلوگیری از توقف نقشه راه این سند را که از زمان شهید رئیسی آغاز شده است، ضروری خواندند و گفتند: کسانی باید ساختار جدید آموزش و پرورش را تنظیم کنند که هم ماهر و برخاسته از این دستگاه و دارای شناخت از آن باشند و هم متعهد به دین و استقلال کشور باشند تا بر اساس ساختار جدید، جوانان و نوجوانانی عالم، با ایمان، ایران دوست، اهل کار و تلاش و امیدوار به آینده تربیت شوند. حضرت آیت‌ا... خامنه‌ای با اشاره به اهمیت کتاب‌های درسی و توصیه‌های سابق، گنجاندن مواردی همچون اسامی دانشمندان اسلامی و یا برگ‌هایی از اسناد لانه جاسوسی در کتاب‌های درسی را لازم اما کافی دانستند و افزودند: کتاب درسی باید از لحاظ محتوا شیرین و جذاب باشد به‌گونه‌ای که مباحث سنگین علمی با زبان ساده و شیرین به دانش آموز منتقل شود و از لحاظ قالب و شکل ظاهری نیز منطبق با اصول زیباشناسی باشد در حالی که اکنون اینگونه نیست. ایشان تأکید کردند: مؤسسه و دست‌اندرکاران تدوین کتاب‌های درسی باید صد در صد از ایمان دینی و سیاسی و

برداشته شوند.

◀ سناریوهای احتمالی

با اتکا به تحولات میدانی و چارچوب‌های نظری موجود، سه سناریوی عمده برای آینده مذاکرات قابل طرح است: نخست بازگشت کامل به پرچام بانسخه اصلاح‌شده؛ همراه با لغو تمامی تحریم‌ها، ارائه تضمین حقوقی و کاهش سطح غنی‌سازی. این سناریو مطلوب ایران است، اما مخالفت دولت ترامپ با پرچام آن را تاحدی نامحتمل می‌سازد. دوم توافق موقت و گام به‌گام شامل تعلیق موقتی بخشی از فعالیت‌های هسته‌ای در ازای آزادسازی منابع مالی و برخی تحریم‌ها. این سناریو قابلیت اجرا دارد، به شرط وجود اراده سیاسی متقابل. سوم توافق منطقه‌ای بر مبنای کنسرسیوم هسته‌ای خلیج فارس؛ با هدف ایجاد چارچوب فنی برای همکاری میان کشورهای منطقه و نظارت جمعی بر فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای به عنوان گام نخست، دولت ترامپ باید با هشت کشور حاشیه خلیج فارس همکاری کند تا از طریق ایجاد یک کنسرسیوم هسته‌ای خلیج فارس، یک کنسرسیوم هسته‌ای جدیدی را تعریف کند. این دکترین باید شامل تلاشی هماهنگ برای ایجاد چارچوبی جامع و فراگیر در زمینه عدم اشاعه هسته‌ای باشد.

تلنگر

سخنگوی شورای نگهبان مطرح کرد:

برگزاری هم‌زمان انتخابات‌های ریاست جمهوری و مجلس در سال ۱۴۰۷ قابل بررسی است

سخنگوی شورای نگهبان درباره بررسی‌های شورای نگهبان در خصوص برگزاری همزمان انتخابات‌های ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی در سال ۱۴۰۷ اظهار کرد: با توجه به شهادت رئیس جمهور محترم شهید رئیسی و برگزاری زود هنگام انتخابات ریاست جمهوری عملاً زمان اتمام دوره دوازدهم مجلس و دوره چهاردهم ریاست جمهوری ۴ ماه با هم فاصله دارد؛ لذا اینکه این دو انتخابات همزمان با هم برگزار شوند قابل بررسی خواهد بود؛ الا آن درباره اینکه آیا این دو انتخابات همزمان برگزار می‌شود یا خیر زود است و در صورت رسیدن به این تصمیم، سازوکار آن در زمان مربوطه تعیین و در صورت نیاز اصلاحات قانونی انجام خواهد شد. هادی طحان نظیف درباره طرح اد‌عاهایی طی روزهای اخیر درباره کسب ثروت‌های نجومی توسط نمایندگان مجلس بعد از اتمام دوره نمایندگی و رشوه گرفتن نمایندگان از وزرا در زمان بررسی استیضاح‌ها در پاسخ به این پرسش که آیا شورای نگهبان به این موضوع رسیدگی می‌کند؟ تأکید کرد: تشخیص این موضوعات در صلاحیت مراجع دیگری غیر از شورای نگهبان است، نسبت به نمایندگان فعلی در ابتدا باید مباحث نظارت بر رفتار نمایندگان اقدام و در خصوص افراد دیگر دستگاه قضایی باید اعلام نظر کند؛ در صورتی که دستگاه قضائی حکمی صادر کند این حکم در بررسی صلاحیت‌ها مورد توجه شورای نگهبان قرار خواهد گرفت. وی درباره تأیید مصوبه مجلس دهم درباره لایحه مربوط به کنسرسیوم پاپامو در مجمع تشخیص مصلحت نظام و ادعای برخی نمایندگان مبنی بر اینکه این لایحه باید مجدداً در مجلس مورد رسیدگی قرار بگیرد تأکید کرد: با توجه به اینکه این موضوع یک مرتبه در مجلس به تصویب رسیده و شورای نگهبان نیز درباره آن اعلام نظر کرده و موضوع به مجمع تشخیص مصلحت نظام ارجاع شده، تصمیم‌گیری نهایی با مجمع است. وی همچنین در پاسخ به پرسشی درباره علت کاهش دفتر شورای نگهبان در استان‌ها و شهرستان‌های کشور عنوان کرد: پس از انتخابات اخیر در راستای جابج‌سازی و کارآمدسازی دفاتر و با توسعه فناوری‌های نوین ساختار دفاتر استانی شورای نگهبان مورد بازبینی قرار گرفت و دفاتر حوزه‌های فرعی حوزه‌های انتخابیه حذف شد که بر اساس این تصمیم، تعداد دفاتر شورای نگهبان در استان‌ها و شهرستان‌ها کاهش پیدا کرد و به‌اندازه حوزه‌های انتخابیه شد. سخنگوی شورای نگهبان درباره آخرین روند بررسی طرح مالیات بر سسته باری و سوداگری نیز گفت: در حال بررسی این مصوبه هستیم و به تله متعدد بودن اصلاحات این طرح، بخشی مورد رسیدگی قرار گرفته و بخش دیگری در دست بررسی است. طحان نظیف در پاسخ به پرسشی درباره مصوبه مجلس در خصوص اعطای فوق‌العاده خاص به کارکنان دستگاه اجرایی اظهار کرد: این مصوبه در مجلس به تصویب رسیده، اما هنوز بررسی‌های مربوطه در شورای نگهبان به اتمام نرسیده است. وی در پاسخ به پرسشی در خصوص لایحه حذف ۵۰۰ میلیارد تومان از بودجی کشور، اظهار کرد: این مصوبه مربوط به چند سال قبل یعنی سال ۹۹ است. شورای نگهبان نسبت به اساس آن ایراد یا اشکالی نداشت و صرفاً نسبت به یک تبصره ابهاماتی را مطرح کرد بود، اما در آن مقطع پس از برگشت مصوبه به مجلس، دیگر احساسی نسبت به آن انجام نشد و عملاً مسکوت گذاشته شد؛ لذا اگر مجلس ابهامات شورا را برطرف کند مجدداً آن را بررسی خواهیم کرد.